

Zweefmolen

De kermis is in aantocht en over een paar weken verschijnen in het centrum van Tilburg de mooiste of meest verschrikkelijke attracties. De ouderwetse zweefmolen is verdrongen naar de nostalgische kermis. Ondertussen staan op allerlei plekken langs de straten kleine miniatuurzweefmolentjes van de Smalle weegbree; ze draaien wel niet, maar strooien toch stuifmeel met de wind mee.

De Grote weegbree is de plant waar de oude naam 'weghebrede' vandaan komt. Deze tredplant groeide met zijn brede en vlak uitgespreide bladeren op de grond, over een groot oppervlak direct langs de weg of op het zandpad. De Smalle weegbree vind je meestal net een stapje verder de berm in. In tegenstelling tot het platliggende familielid de Grote weegbree gaat hij veel meer de hoogte in en te veel betreding is voor hem niet zo gunstig.

Bij beide soorten staan de bladeren in een bladrozet. De vorm van de Smalle weegbree is afhankelijk van de voedselrijkdom van de grond. Bij arme grond zijn de bladeren wat ronder en liggen ze plat tegen de grond. Bij een rijkere bodem komt de plant juist omhoog met smalle lancetvormige bladeren.

Een blad plukken gaat niet zo gemakkelijk. In de bladeren lopen vijf tot zeven stevige nerven met een boogje van de voet naar de top van het blad. In de bladsteel komen die nerven samen en bij het geplukt blad steken vaak aan de onderkant van de steel verschillende vaatbundels naar buiten uit.

De meeldraden van de Smalle weegbree lijken wel op de zweefmolen (foto H.Kuiper)

Vanaf begin mei tot in de herfst komen tussen de rozetbladeren duidelijk gegroefde bloemstelen omhoog. De stelen dragen aan de top bruine bloeiaren en die steken een stuk boven de bladeren uit. Zo'n mooie bloeiwijze zie je maar bij weinig planten. In de aren zitten vele tientallen heel kleine bloempjes. Je moet echt met een loep kijken om in die aar de kelk- en de kroonslippen te ontdekken. Ieder bloempje heeft er vier van iedere soort. De kroonslippen zijn wat doorzichtig met een bruine middenstreep.

Als de bloemen in het aartje gaan bloeien, doen ze dat niet allemaal tegelijk. Ze beginnen aan de voet van de aar. Eerst zijn de stempels rijp en die komen als witte omhoog staande sliertjes uit de bloemen. Daarna verschijnen pas de meeldraden. Ieder bloempje heeft vier witte of geelwitte helmknoppen en die steken een heel eind buiten het aartje uit. Daardoor krijg je prachtige kransen van opvallende helmknoppen in het rond. Zo hangen de schuitjes van een zweefmolen op volle kracht ook in de rondte. Dat is echt prachtig om eens goed te bekijken. Langzamerhand schuift de ring met rijpe meeldraden naar boven toe. Als de laatste bloemen aan de top zijn uitgebloeid, blijft een bruine langgerekte aar over.

De wind brengt het stuifmeel naar de stempels. Er zijn ook insecten, zoals zweefvliegen, die van het overvloedige stuifmeel komen snoepen, maar voor de bestuiving tellen ze niet echt mee. Ieder afzonderlijk bloempje groeit uit tot een doosvruchtje met daarin twee tot drie zaadjes.

De Smalle weegbree bloeit nu op allerlei plekken in de stad: op een braakliggend terrein, in een wegberm of op niet veel belopen plekjes op trottoirs. De plant komt al zeer lang in Nederland voor. Waarschijnlijk is hij zo'n 5000 jaar geleden in Nederland opgerukt doordat de mensen van bossen landbouwgrond maakten.

Langs de kermisroute staat deze weegbree op diverse plekken. Krijg je veel jeuk van de kermis, wrijf dan met de bladeren van de weegbree; dat helpt tegen huidaandoeningen. Als rechtgeaarde Tilburger kun je natuurlijk ook naar de ouderwetse zweefmolen staan te louwen, maar een keer door de knieën gaan voor een miniatuurzweefmolentje van de Smalle weegbree is zeker een stuk verrassender.

Rob Vereijken
Juni 2022